

Gemeente Amsterdam

Nota

Beleid en aanpak van schade of overlast door dieren in de openbare ruimte

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
Aanleiding voor deze nota.....	5
Samenwerking bij de totstandkoming van de nota	5
Doel.....	5
Ambitie	5
Raakvlakken met ander beleid.....	6
Wettelijk Kader	6
Leeswijzer	7
2 Achtergrond	8
Wat is overlast?	8
Wat is schade?	9
Dierplaagbeheersing en gevaar voor volksgezondheid	9
Acceptatieniveau en keuzes	10
Beheermaatregelen	11
3 Situatie in Amsterdam	11
Verschillende partijen in Amsterdam.....	12
De huidige situatie	13
De huidige aanpak	14
Exoten en verspreiding	15
4. Analyse.....	17
5. Uitgangspunten voor beleid en beheer.....	18
Algemeen.....	18
Richting	18
Concrete maatregelen bij dierplagen	19
Beslissingsmodel voor naslagwerk	19
Algemene conclusies van de werkconferentie dierplagen.....	20
6 Uitvoering beleid dierplagen	21
Niet meer voeren	21
Maatwerk per overlastsituatie	22
7 Communicatie.....	24
Communicatiematrix	25

Voorwoord

Een levende stad met dieren betekent dat wij ook een verantwoordelijkheid hebben om hier goed zorg voor te dragen. Samenwerken met maatschappelijke organisaties zoals de Dierenbescherming, de GGD en de stadsdelen moet tot succes leiden. Mijn ambitie is in 2010 voor geheel Amsterdam een diervriendelijk aanpak te hebben.

Marijke Vos

Wethouder Zorg, Milieu, Personeel en Organisatie, Openbare Ruimte en Groen.Amsterdam

Dierenoverlast veroorzaken we vaak zelf. Het is onze verantwoordelijkheid om overlastsituaties te voorkomen. Het voeren van dieren wil ik dan ook gericht aanpakken.

Harm-Jan van Schaik,

Wethouder Amsterdam-Noord

Dieren zijn een welkome aanvulling in de stad! Het feit dat ze ons soms overlast bezorgen, hebben we vaak zelf in de hand. Daar mogen de dieren toch niet de dupe van worden.... dat moeten we oplossen.

Paulus de Wilt

Wethouder Slotervaart

Samenvatting

Dieren kunnen in een stad overlastsituaties veroorzaken. Meestal komt dit door de mensen zelf. Ze dumpen zwerfvuil of bieden huisvuil verkeerd aan. Steeds meer ontstaat er echter overlast door het gericht voeren van dieren. Het resultaat van deze ontwikkeling is dat de hoeveelheid dieren toeneemt, dieren ziek worden, er risico's ontstaan voor de volksgezondheid en economische schade ontstaat. De aanpak richtte zich tot voor kort op het terugbrengen van het aantal dieren. Dieren zoals duiven en ratten werden gedood en waar mogelijk werden werende maatregelen genomen.

De gemeente Amsterdam en de Dierenbescherming vinden dit een ongewenste situatie. Zij willen samen met de gemeente Amsterdam, waarbinnen de stadsdelen en de GGD, Waternet en de Dierenbescherming tot een gezamenlijke visie en aanpak komen.

De lijn in deze aanpak is dierplagen voorkomen en indien nodig – zo diervriendelijk mogelijk - ingrijpen. Dit gebeurt als volgt:

1. Niet meer voeren van dieren in Amsterdam.
2. Overlastsituaties oplossen aan de hand van een duidelijk werkprotocol gebaseerd op diervriendelijkheid

Er zijn meer diersoorten die overlast en risico's voor de volksgezondheid geven. Een actueel voorbeeld daarvan is de teek die de ziekte van Lyme kan veroorzaken. Hiervoor worden landelijk maatregelen getroffen en wordt lokaal voorlichting gegeven.

De nota Dierplagen bestaat uit een beleidsdeel en een naslagwerk. In het beleidsdeel is bovenstaande visie nader onderbouwd en uitgewerkt in een algemene aanpak en een communicatieplan. Mentaliteitsverandering over voeren van dieren is daarbij het speerpunt. Dit betekent dat gezamenlijk een duidelijke boodschap uitgedragen wordt, deze is:

Voeren maakt dieren ongezond en afhankelijk. Het veroorzaakt overlast en dierplagen. Daarnaast kunnen wij door deze dieren zelf ook ziek van worden.

In het naslagwerk is deze aanpak per dierplaag nader uitgewerkt. De uitvoering bestaat uit maatwerk waarbij de gekozen oplossing samenhangt met de specifieke situatie. Het naslagwerk geeft de uitvoerende organisaties een duidelijk handvat om probleemsituaties op te lossen op basis van de vastgestelde beleidslijn. Via een werkprotocol weet de beheerder hoe te handelen.

1. Inleiding

Aanleiding voor deze nota

Op 1 maart 2006 heeft de Amsterdamse Raad de nota Dierenwelzijn vastgesteld. Deze nota vloeit voort uit de wettelijke taken aangaande gezelschapsdieren en de verplichting tot bescherming van de in de vrije natuur levende dieren. In deze nota komen diverse aspecten rondom dierenwelzijn aan de orde, waaronder de opvang van dieren, het maken van beleid rondom de Flora- en Faunawet, maar ook het bestrijden van overlast veroorzaakt door dieren in de openbare ruimte. In de nota is de volgende aanbeveling opgenomen:

Aanbeveling

Gezamenlijk laten opstellen van een handleiding bestrijding schade of overlast door dieren in de openbare ruimte.

Deze nota is de uitwerking van deze aanbeveling.

Samenwerking bij de totstandkoming van de nota

Binnen de verschillende stadsdelen is in meer of mindere mate een begin gemaakt om beleid omtrent dierenoverlast vorm te geven. Vanuit het sectorhoofdenoverleg zijn eveneens stappen ondernomen om dit gezamenlijk vorm te geven. Daarnaast is de GGD vanuit haar verantwoordelijkheid voor de uitvoerende taken bezig geweest met het verwoorden van beleid in de concept nota 'Gezonde leefomgeving door beheersing van dierplagen'. Het college van Burgemeester en Wethouders heeft 8 april 2008 ingestemd met de hoofdlijnen hiervan. Na samenkomen van beide partijen is besloten het samen verder uit te werken. De Christelijke Agrarische Hogeschool uit Dronten fungeerde hierbij als klankbord en heeft geadviseerd over de aanpak van overlast per diersoort.

Op basis van de tussentijdse resultaten is op 4 april 2008 een werkconferentie georganiseerd. Hierbij waren de volgende partijen aanwezig: uit Amsterdam: een aantal portefeuillehouders Dierenwelzijn van de stadsdelen, GGD, raadsleden Amsterdam-Noord en Dierenbescherming Amsterdam. Landelijk: Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten, portefeuillehouders Dierenwelzijn landelijk en de beheerders openbare ruimte. Tijdens deze werkconferentie is de beleidslijn getoetst en aangescherpt. Daarnaast is de uitwerking van de aanpak op het gebied van duiven, ganzen, ratten, kippen en konijnen besproken. De conclusies van de werkconferentie staan in hoofdstuk 5, Uitgangspunten voor beleid en beheer. De conceptnota is voorgelegd aan Waternet en de Dierenbescherming Amsterdam. Hun opmerkingen en aanbevelingen zijn in deze nota verwerkt.

Doel

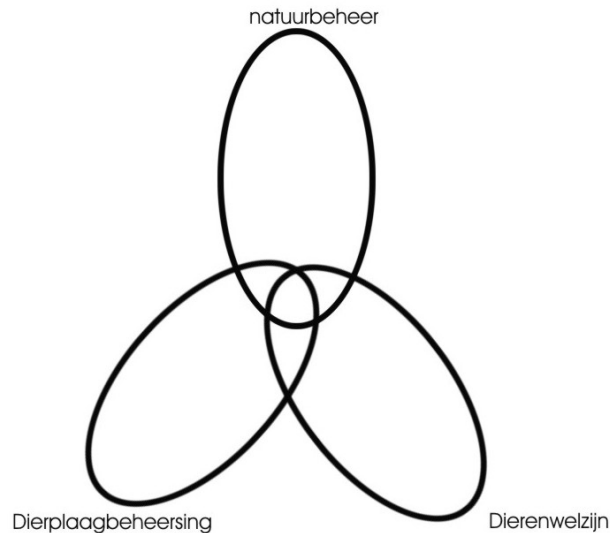
Het doel van deze nota is het formuleren van concrete beleidsuitgangspunten voor dierplagen en deze uit te werken in een praktische handleiding voor beheerders. Het betreft dus een uitvoeringsnota met duidelijke richtlijnen aangaande overlastsituaties en de te nemen maatregelen. Deze maatregelen sluiten aan op het dierenwelzijnbeleid van de gemeente Amsterdam.

Ambitie

De ambitie is een gezamenlijke aanpak binnen Amsterdam van dierplagen in 2010. De accenten van deze aanpak liggen op het voorkomen van overlastsituaties. Amsterdammers weten dat voeren dieren ziek maakt, overlast en dierplagen veroorzaakt en dat wij daar zelf ook ziek van kunnen worden.

Raakvlakken met ander beleid

Er zijn drie invalshoeken van waaruit beleid ontwikkeld wordt op het gebied van dieren. Dit zijn natuurbeheer, dierenwelzijnsbeleid en dierplaagbeheersing (beheer van overlast).

Het beleidsveld “dierplaagbeheersing” is ten opzichte van de twee overlappende beleidsgebieden minder uitgewerkt in beleidsrichtlijnen. Naast de raakvlakken met dierenwelzijn en natuurbeheer is er een relatie met leefbaarheid en vervuiling. Dit kan mogelijk tegenstrijdige belangen oproepen waarbij belangenafweging en keuzes nodig zijn. Bij het actief bestrijden en wegvangen van dieren zijn soms geen diervriendelijke alternatieven. Hierdoor kunnen maatregelen strijdig zijn met het dierenwelzijnsbeleid. Echter, met een goede coördinatie en structurele aanpak van oorzaken van overlast kunnen deze situaties zoveel mogelijk voorkomen worden.

Wettelijk Kader

De gemeentelijke verantwoordelijkheden vloeien voort uit de *Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren*. De GWWD geldt voor alle dieren die door mensen gehouden worden, namelijk gezelschapsdieren, productiedieren en hobbydieren. Voor in het wild levende dieren bestaat het verbod dieren zonder redelijk doel pijn of letsel toe te brengen.

Daarnaast is de *Flora- en Faunawet* op deze dieren van toepassing. Sinds de invoering van de Flora- en Faunawet is er bij de beheersmaatregelen tegen overlast van dieren soms onduidelijkheid over de wettelijke status van een overlastgevend soort. De vraag is dan of deze dieren al dan niet gedood, gevangen, herplaatst of verjaagd mogen worden. Deze regelgeving ontwikkelt zich eveneens. In het uitwerkingsplan per diersoort is de actuele wettelijke situatie opgenomen.

Binnen de *Algemene Plaatselijke verordening (APV)* van de gemeente Amsterdam hebben verschillende hoofdstukken raakvlakken met overlast en schade door dieren. In hoofdstuk 9 staan bepalingen die betrekking hebben op gedragingen die afbreuk doen aan de kwaliteit van het leefmilieu (geluidshinder door dieren). In hoofdstuk 11 staan specifieke bepalingen opgenomen waaronder artikel 11.5. Dit betreft het verbod op het verkopen van duivenvoer.

In de APV is geen algemeen voerverbod voor dieren in de openbare ruimte opgenomen. Gezien de duidelijke relatie tussen voeren en het ontstaan van overlast biedt een algemeen voerverbod perspectieven voor een gestructureerde aanpak, wanneer het niet lukt door voorlichting alleen mensen te kunnen overtuigen.

Daarnaast zijn er diverse andere wettelijke bepalingen die van belang zijn bij het voorkomen en bestrijden van dierplagen. Zo zijn in de *Woningwet* wettelijke kaders gesteld omtrent hinderlijk of schadelijk gedierte. Deels is dit uitgewerkt in de bouwverordening van een gemeente. De bouwverordening moet volgens de woningwet per gemeente worden vastgesteld. In het besluit staat dat huizen en erven geen gevaar voor de veiligheid, geen nadeel voor de volksgezondheid of hinder voor de gebruiker of anderen mogen ondervinden door de aanwezigheid van schadelijke of hinderlijk gedierte.

Als het in het kader van de *Flora- en Faunawet* toegestaan is om een diersoort te bestrijden, dan zou dat met een bestrijdingsmiddel kunnen worden uitgevoerd. Bij het gebruik van deze middelen moeten de voorschriften die zijn vastgesteld in de *Bestrijdingsmiddelenwet* worden gevolgd. Het college Toelating bestrijdingsmiddelen is verantwoordelijk voor het al dan niet toelaten van een bestrijdingsmiddel en voor het vaststellen van het wettelijke gebruiksvoorschrift van een middel.

In de *Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV)* zijn de taken en verantwoordelijkheden van de gemeente vastgelegd ten aanzien van collectieve preventie op het gebied van volksgezondheid. De gemeenten brengen de hieruit voortvloeiende werkzaamheden over het algemeen onder bij de GGD. Het beheersbaar houden van dierplagen kan hierbij onderdeel zijn van een preventieprogramma.

Leeswijzer

Deze nota bevat informatie, aanbevelingen, uitgangspunten en concrete maatregelen omtrent de overlast en schade door dieren. In hoofdstuk 2 leest u welke schade er is en welke risico's dit oplevert voor de volksgezondheid. Daarna wordt ingegaan op acceptatieniveaus en toegepaste beheermethoden. Hoofdstuk 3 schetst de situatie in Amsterdam. Welke partijen houden zich bezig met deze materie en om welke soorten gaat het eigenlijk? Ook krijgt u inzicht in de bestrijding van dierplagen. De analyse vindt plaats in hoofdstuk 4. Deze analyse vormt de basis voor de uitgangspunten van het beleid in hoofdstuk 5. Hier worden de keuzes gemaakt voor de te volgen richting en de maatregelen. Deze vormen de basis voor de uitwerking van het beleid. Namelijk het niet meer voeren en maatwerk per overlastsituatie. Hierover leest u in hoofdstuk 6. Het stuk wordt afgesloten met de communicatie, een cruciaal onderdeel bij het voorkomen van dierplagen.

Om de nota een bruikbaar instrument te maken voor politiek, beleidsmakers en uitvoerders is gekozen voor twee delen, een beleidsdeel en een naslagwerk:

- 1) Het beleidsdeel is de huidige beleidsnota, bedoeld als beleidskader voor de uitwerking, met een duidelijke visie en concrete beleidsuitgangspunten.
- 2) Het naslagwerk als uitvoeringsnota is bedoeld voor de uitvoerende partijen. Zij vinden in dit onderdeel een beschrijving van mogelijke overlast per soort en concrete maatregelen om de overlast tegen te gaan. Aanpak van overlastsituaties geschiedt volgens actuele werkprotocollen.

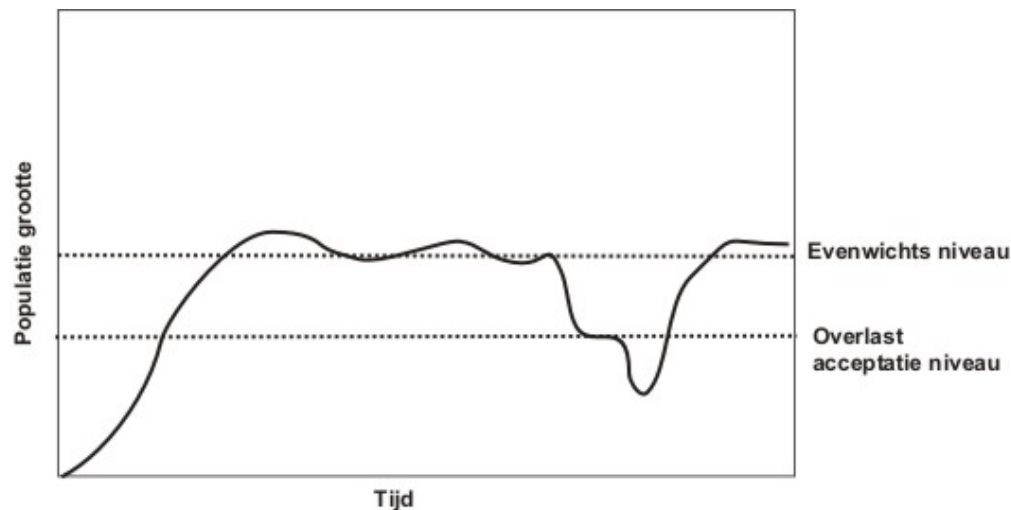
2 Achtergrond

Dierplaagbeheersing, het woord zegt het al: we worden 'geplaagd' door dieren. Dit 'plagen' veroorzaakt een bepaalde mate van overlast en/of schade. Maar bij welke mate van overlast en/of schade gaan we over tot dierplaagbeheersing? Het is van belang nader in te gaan op het begrip overlast, schade en de mogelijke gevaren voor de volksgezondheid. De mate van schade, risico en acceptatie bepalen de keuze van de maatregelen. Dit keuzeproces wordt met behulp van voorbeelden verduidelijkt. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de systematiek van beheermaatregelen.

Wat is overlast?

Overlast is een relatief begrip. Wat is overlast en wie bepaalt er of het nodig is om in te grijpen? Het moment van ingrijpen is afhankelijk van de mate van overlast en de acceptatie van de overlast. De mate van overlast hangt af van de plek en de situatie en of buurtbewoners het wel of niet accepteren. Soms komt er in een wijk geen melding van ratten, terwijl ze er wel rondlopen. Dit kan het geval zijn in een ecologisch park. Op een schoolplein of in een woonwijk kan het betekenen dat de omgeving niet als veilig en plezierig wordt beschouwd.

Overlast is vaak niet uit de drukken in meetbare waarden. Maatregelen kunnen hierdoor leiden tot meningsverschillen tussen bewoners en belangengroepen, waardoor ze vertraging oplopen. Het is daarom van belang dat we als gemeente en stadsdelen criteria bepalen zodat duidelijk is wanneer ingrijpen nodig is.

Bovenstaande grafiek geeft de situatie weer van een populatie dieren waarvan we de overlast niet accepteren. Het aantal dieren dat zich op een plek kan ontwikkelen, bereikt structureel een evenwichtsniveau dat boven het acceptatieniveau ligt. Er is voldoende voedsel en leefruimte om meer jongen groot te kunnen brengen dan acceptabel. Herhaaldelijk ingrijpen is in deze situatie nodig als beheermaatregel.

Wat is schade?

Schade treedt op wanneer een dier duidelijk aantoonbaar nadelig effect heeft. Schade kan per situatie verschillen. Bij schade is er veelal sprake van de kosten en baten. We kunnen de volgende soorten schade definiëren:

Bouwkundige schade: dit betreft schade aan gebouwen, wegen en waterwerken. Bouwkundige schade kan bijvoorbeeld optreden wanneer er ondergravingen zijn van ratten of konijnen of wanneer duivenpoep de staat van gebouwen aantast.

Materiële schade: dit betreft schade aan materialen. Materiële schade treedt op wanneer bijvoorbeeld ratten of muizen knagen aan kabels (voor het verslijten van tanden) en voedsel e.d.

Ecologische verstoring: het evenwicht in het ecosysteem kan verstoord worden. De balans tussen soorten verschuift wanneer bepaalde soorten andere soorten overheersen door predatie of concurrentie.

Gezondheidsschade: gezondheidsschade treedt op wanneer er ziektes via uitscheiding, een beet of brandharen overgebracht worden. Deze schade met risico is hierna verder uitgewerkt.

Dierplagen en gevaar voor volksgezondheid

Het mogelijk verspreiden van ziektes door dieren is een belangrijke reden voor actieve dierplaagbeheersing. Dieren kunnen functioneren als overdrager (of vector) van ziektes.

Ziekte	Organisme	Ratten	Muizen	Duiven	Vleermuizen	Teken	Vos	Watervogels	Muggen
Ziekte van Weil	Leptospira sp.	****							
Rattenbeetkoorts	Streptobacillus moniliformis	**							
Hanta virusyndroom	Hanta virus	**	**						
Hondsdolheid	Rabies				**				
Ziekte van Lyme	Borrelia burgdorferi					****			
Vossenlintworm	Echinococcus multilocularis						*		
Papegaaienziekte	Chlaidophila Psittaci			***(*)					
Cryptococceen meningitis	Cryptococcus neoformans			**					
Voedsel vergiftiging	Salmonella sp	**	**	**					
	Cryptosporidia sp	**	**	**				**	
West Nijl Virussyndroom	West Nijl Virus			*					*

* Kleine kans, geen metingen van Amsterdamse populatie
** Reële kans, geen metingen van Amsterdamse populatie
*** Zeer reële kans, aanwezig in Amsterdamse populatie
**** Amsterdammers zijn er recent ziek van geworden (0-10 jaargeleden)

In het bovenstaande overzicht staan de ziektes die in Amsterdam door dieren kunnen worden overgebracht. Het risico is in de meeste gevallen klein, maar wanneer een groot aantal dieren dichtbij mensen leeft, nemen de risico's toe en kunnen mensen daadwerkelijk ziek worden via dieren. Gegevens, trends en mogelijk risico en uitbraak van nieuwe ziektes worden met het zoönosewerkgroep van het Centrum voor Infectieziektebestrijding van het RIVM besproken.

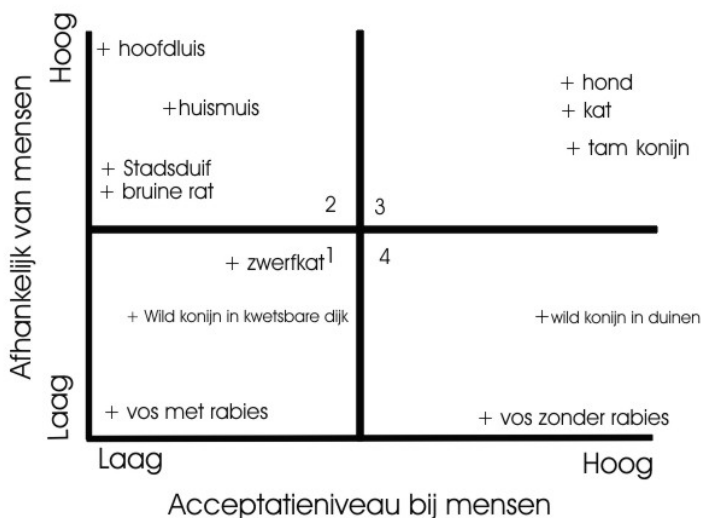
Het grootste risico om ziek te worden, is door een tekenbeet. Teken worden momenteel niet actief bestreden. In Amsterdam zijn er in 2006 gemiddeld tussen de 50-100 mensen per 100.000 mensen aantoonbaar besmet. Gezien de grote variatie in Borrelia-infecties van de teken in Nederland, moet een teek altijd als verdacht worden beschouwd en zo snel mogelijk van het lichaam worden verwijderd. Dit kan met een pincet of tekenpen. Als de teek binnen 24 uur verwijderd wordt, is de kans op Borrelia-overdracht gering (zie: www.rivm.nl/cib/infectieziekten en www.natuurkalender.nl).

In 2006 is in duivenpoep de bacterie *Chlamydomphila Psitacci* – de veroorzaker van papegaaizenziekte - aangetroffen. Deze bacterie is nu bij 5 -10% van de duiven aanwezig. De mate waarin de papegaaizenziekte wordt overgedragen aan mensen is nog niet bekend. Door nieuwe diagnostiek kan hier mogelijk de komende jaren een beeld van worden verkregen. Er zijn in de afgelopen 10 jaar wel enkele Amsterdamse *Chlamydomphila Psitacci* infecties gemeld, waarvan niet duidelijk contact met huisdieren te achterhalen was. In deze gevallen is het mogelijk contact met in het wild levende vogels (waaronder duiven) de oorzaak geweest. Dit verband wordt komende jaren onderzocht in samenwerking met Streeklab in Haarlem en GGD Kennemerland.

De diagnostiek van de ziekte van Weil wordt niet altijd gedaan. Er wordt uitgegaan van 15 in Nederland veroorzaakte gevallen per jaar (bron RIVM). In 2006 was een melding terug te brengen op contact met Amsterdams grachtenwater.

Acceptatieniveau en keuzes

Dieren in de openbare ruimte van Amsterdam zijn per soort en situatie in meer of mindere mate afhankelijk van mensen. Mensen accepteren dieren al naar gelang de 'aaibaarheid' van de soort. Deze twee karakteristieken van de relatie tussen mens en dier zijn van belang bij het vinden van oplossingen bij problemen die zich kunnen voordoen. In het onderstaande model zijn voorbeeldsituaties ingevuld.

- Te nemen maatregelen door mensen:
- 1 Actieve vermindering van dieren
  - 2 Verandering van de door mensen gemaakte factoren
  - 3 Verzorging
  - 4 Natuurbescherming

Uit bovenstaand model blijkt dat de plek van de diersoort bepalend is voor de maatregel die het beste genomen kan worden. Bij een konijn is het bijvoorbeeld van belang of het een tam (huisdier) of een wild konijn betreft. Wanneer een populatie wilde konijnen een dijk of spoorwegtalud ondergraaft, accepteren mensen dat niet. Terwijl een wild konijn in een stadspark gewaardeerd wordt. Dieren met een voor de mens bedreigende ziekte worden nagenoeg niet geaccepteerd.

Bij het terugdringen van overlast door dieren ligt er vaak een onzichtbare grens wanneer en welke middelen ingezet mogen worden om de overlast te beperken. Elke situatie is daarbij uniek en vraagt om een specifieke aanpak (maatwerk). Hierbij is het essentieel om in elke situatie te weten welke mogelijke oplossingen er zijn en moet er geen twijfel bestaan over toegestane maatregelen.

Beheermaatregelen

Er zijn verschillende methoden om de overlast van plaagdieren tot een acceptabel niveau te brengen. De maatregelen zijn in te delen in tijdelijke, semistructurele en structurele maatregelen.

Tijdelijke maatregelen

Dit zijn maatregelen met als doel het aantal dieren te verlagen, zonder dat het evenwichtsniveau omlaag gaat. Daarom moeten deze maatregelen periodiek herhaald worden. Tijdelijke maatregelen kunnen snel resultaat geven. Bij gezondheidsbedreigende situaties kan dit wenselijk zijn.

Tijdelijke maatregelen zijn:

- Het vangen van dieren
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen

Semistructurele maatregelen

Semistructurele maatregelen zijn maatregelen om de populatiegroei te beïnvloeden. De laatste jaren zijn er bijvoorbeeld voor duiven verschillende methoden toegepast.

Wanneer de maatregelen stoppen komt de populatie altijd terug op een niveau dat met het voedselaanbod kan leven in de omgeving (evenwichtsniveau).

Semistructurele maatregelen zijn:

- Nestbeheer: Schudden of oliën van eieren, invoer van duiventillen
- Anticonceptie met hormonen (duivenpil)

Structurele maatregelen

Structurele maatregelen zijn maatregelen die voor de lange termijn het evenwichtsniveau van een populatie omlaag brengen. Omdat plaagdieren vaak afhankelijk zijn van omstandigheden die door de mens zijn gemaakt, kunnen die omstandigheden ook door mensen beïnvloed worden. De dieren hebben in hun leefomgeving voedsel nodig en mogelijkheden om te schuilen en zich voort te planten. Structurele maatregelen richten zich op het verminderen van de hoeveelheid voedsel of het wegnemen van broed- en schuilplekken.

Structurele maatregelen zijn:

- Handhaving van zwerfvuilverbod, waaronder voedsel ook valt
- Campagne om voeren te ontmoedigen, mogelijk gevolgd met een voerverbod
- wegvangen van een gehele kippenpopulatie
- sterilisatie katten
- werende maatregelen
- geschikt maken van een alternatieve locatie

Gedragscode Flora- en Faunawet bij het nemen van maatregelen

Bij het nemen van maatregelen tegen overlast kunnen de ingrepen mogelijk nadelig zijn voor andere diersoorten die beschermd zijn in het kader van de flora en faunawet. Daarnaast kan er ook van beschermde soorten overlast ondervonden worden, zoals vleermuizen, en kunnen bijvoorbeeld exoten mogelijk beschermde soorten negatief beïnvloeden. Het bestrijden van overlast zou dan in gebieden plaats kunnen vinden met een hoge natuurwaarde, waarbij werkzaamheden in het gebied allerlei verstoring van beschermde soorten met zich meebrengt. Mogelijk is hierbij de toepassing van de Gedragscode Flora- en fauna, gemeente Amsterdam (2009) vereist. De gedragscode is een juridisch contract tussen de gemeente Amsterdam en het ministerie van LNV.

Bij de ontwikkeling van het beleid per soort en uitvoering van beheersmaatregelen, waarbij mogelijke verstoring van beschermde soorten wordt veroorzaakt, is naast de toepassing van de flora- en faunawet van toepassing en het noodzakelijk de gedragscode te raadplegen en afdeling GRW van de DRO hier om uitleg en expertise te vragen.

3 Situatie in Amsterdam

Er zijn verschillende partijen in Amsterdam die zich bezig houden met dierplagen. Deze partijen hebben verschillende verantwoordelijkheden naar de dieren. De ene partij is er voor de bescherming van dieren terwijl een andere partij de taak heeft de overlast van dieren te beperken. In dit hoofdstuk leest u ook hoe momenteel de aanpak van dierplagen plaatsvindt. Dit geeft inzicht in verantwoordelijkheden en omvang van dit vraagstuk. Samen met de eerdere hoofdstukken vormt dit de basis voor de analyse in het daaropvolgende hoofdstuk.

3.1 Verschillende partijen in Amsterdam

Centrale stad

De rol van de centrale stad beperkt zich momenteel tot de uitvoering van de voor de gehele gemeente geldende wettelijke taken en het subsidiëren van instellingen die zich stadsbreed inzetten voor dierenwelzijn. Dierenwelzijnsbeleid is een gezamenlijke taak van de centrale stad en stadsdelen, waarbij de centrale stad zich voornamelijk richt op de algehele coördinatie. De centrale stad stelt tevens de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) vast met daarin de algemene regelgeving aangaande openbare orde en veiligheid en de Verordening op de Straathandel waarin de regels met betrekking tot de handel in dieren zijn opgenomen.

Het bureau stadsecologie van Dienst Ruimtelijke Ordening heeft in 2006 de dierenwelzijnnota geschreven. Hierin wordt onder meer ingegaan op dierplagen in de openbare ruimte. Daarnaast beheert dit bureau een database (de Ecologische Atlas Amsterdam) waarin een actuele situatie van natuur in de stad staat opgenomen. Het bureau is ook de maker van de gedragscode flora en fauna wet. De gedragscode flora en fauna wet behandelt richtlijnen die uitvoerders in acht moeten nemen bij het uitvoeren van werkzaamheden die van invloed zijn op dieren die onder de bescherming vallen van de flora en faunawet.

Stadsdelen

Stadsdelen zijn verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte. Ook de overlast door dieren in de openbare ruimte valt onder deze verantwoordelijkheid. Stadsdelen zijn daarnaast verantwoordelijk voor het vaststellen van hun eigen beleid aangaande dierenwelzijn en daarmee voor het beleid aangaande plaagdieren. De stadsdelen verplichten zich tot de uitvoering van de wettelijke taken.

De volgende partijen komen binnen de stadsdelen in aanraking met overlast veroorzaakt door dieren of zijn bezig met factoren die van invloed zijn op de aanwezigheid van dieren:

- Beheerders van de openbare ruimte
- Diensten voor groenvoorziening
- Milieupolitie
- Reinigingsdiensten
- Natuur en Milieu Educatie
- Communicatie
- Stadsdeelecologen

Afdeling Dierplaagbeheersing van de GGD

In Amsterdam is de afdeling Dierplaagbeheersing van de GGD Amsterdam verantwoordelijk voor het geven van advies en de uitvoering van het beheersen van dierplagen. Het grootste deel hiervan gebeurt in het kader van de Woningwet.

Dierenbescherming

De Dierenbescherming Amsterdam wil zich op een professionele wijze inzetten voor het dierenwelzijn. Zij richt zich daarbij voornamelijk op het voorkomen en oplossen van dierenleed in Amsterdam. Het welzijn van dieren staat daarbij centraal. Bij conflictsituaties tussen mens en dier is het uitgangspunt diervriendelijke methodes te vinden waarbij dieren niet mogen worden gedood.

De Dierenbescherming Amsterdam adviseert bij de uitvoering en werkt waar mogelijk mee aan een diervriendelijke oplossing.

Waterschappen

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de waterkwantiteit, waterkwaliteit en het beheer van dijken. De bestrijding van muskusratten (gevaar dijken) wordt echter uitgevoerd door de Provincie Noord-Holland. Daarnaast kan water een belangrijke factor zijn voor de ontwikkeling van dieren. Ook kunnen voedsel en uitwerpselen van dieren de waterkwaliteit beïnvloeden.

Provincie

De provincie verleent vergunningen en vrijstellingen in het kader van de Flora- en Faunawet om bepaalde beschermde soorten te mogen vangen of doden. Daarnaast heeft de provincie een uitvoerende taak voor het bestrijden van muskus- en beverratten.

Particulieren

Ook op particuliere terreinen kunnen zich (deels) populaties bevinden die tot overlast kunnen leiden. Wanneer de populaties overlast bezorgen, moet ook hier opgetreden worden. Het stadsdeel kan de particulier wijzen op verplichtingen die voortvloeien uit de Woningwet en Bouwverordening.

Vogelwerkgroep Amsterdam

De Vogelwerkgroep Amsterdam is een vereniging die zich onder andere ten doel stelt de kennis over de Amsterdamse vogelwereld te vergroten. Leden van de Vogelwerkgroep organiseren hiervoor verschillende activiteiten. Deze vinden plaats binnen verschillende werkgroepen. Op het vlak van dierplagen kan de werkgroep adviseren.

Stichting zwerfkatten Amsterdam

De gemeente Amsterdam pakt het zwerfkattenprobleem op een diervriendelijke en effectieve manier aan via de Stichting Amsterdamse Zwerfkatten (SAZ) en de dierenopvangcentra. De SAZ wordt ingeschakeld bij een melding van een zwerfkatt. De kat wordt vervolgens gevangen en 'geholpen'. Verwilderde katten worden weer teruggeplaatst op de plek waar ze zijn gevonden. Voor tamme katten wordt een nieuwe baas gezocht via de dierenopvangcentra.

3.2 De huidige situatie

Op basis van informatie van de diverse stadsdelen en de GGD blijken de volgende soorten momenteel vaak overlast te geven in de stad. Dit overzicht geeft echter geen compleet beeld. Het is wenselijk dit in de toekomst beter te registreren.

Bruine rat

Per jaar komen er tussen de 1400 en 2000 meldingen binnen van mensen die een rat in of bij het huis hebben gesignaleerd. Voor 2006 en 2007 waren dat er 1600. De GGD voert de bestrijding van ratten uit. Per jaar lopen er tussen de 20 en 60 kleine en grote projecten aangaande rattenbestrijding. Grootschalige projecten worden uitgevoerd in de openbare ruimte waar overdag ratten zijn gesignaleerd. Bij de grote projecten is de aanwezigheid van voedsel met name de oorzaak van de rattenoverlast.

Stadsduif

Tijdens de duiventelling in 2001 zijn in elk stadsdeel de naar voedsel zoekende duiven geteld. In totaal waren dat er circa 10.000. Deze gegevens kunnen als nulmeting voor de stadsdelen worden gebruikt. In de telling staan de locaties vermeld en dit zijn over het algemeen nog steeds de plekken waar overlast wordt ervaren. Het vangen van duiven gebeurt nog sporadisch op locaties met ontoelaatbare overlast waar tegelijkertijd weinig wordt geplaatst.

(Boeren)gans

In de stad komen aan slootkanten en in parken verschillende situaties voor waar ganzen gevoerd worden en waar ganzen een nestplek hebben. Deze situatie komt voornamelijk voor in de stadsdelen met veel groen: Osdorp, Slotervaart, Geuzenveld/Slotermeer, Zuidoost, Zeeburg, Oost/Watergraafsmeer, Noord en Oud-Zuid.

Kippen

Op meerdere locaties in de stad lopen kippen los. Deze plekken kunnen mensen aantrekken die van hun kippen afwillen en ze daar loslaten. Er is overlast in de stadsdelen Oud-Zuid, Noord en Zuideramstel.

Konijnen

Konijnen leven in Amsterdam op taluds van wegen en spoorwegen. Vooral de stadsdelen Noord en Westerpark ondervinden hinder van de konijnen.

Wespen

Per jaar worden er door de GGD tussen de 15 en 40 wespennesten verwijderd in heel Amsterdam. Dit is afhankelijk van het klimaat en het groeisucces van nesten.

Teken

Op verschillende locaties zijn er teken in Amsterdam gesignaleerd. Teken zijn niet te bestrijden met de huidige toegestane middelen. Aangezien teken een gevaar de volksgezondheid zijn is een goede voorlichting over het inspecteren en verwijderen van teken op locaties waar teken worden aangetroffen noodzakelijk gebleken.

3.3 De huidige aanpak

In de huidige situatie voert elke stadsdeel een eigen aanpak. Vaak is het beleid niet omlijnd en wordt er vooral ingespeeld op probleemsituaties. Aangezien er geen beleid is en nauwelijks preventief wordt gehandeld (oorzaak aanpakken), komen de problemen vaak terug.

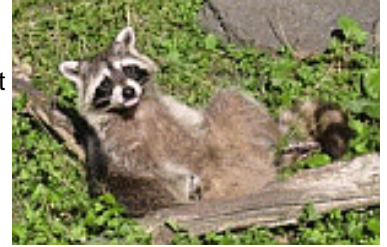
De GGD richt zich de laatste jaren steeds meer op het aanpakken van de oorzaken. In de regel komt overlast door dieren voornamelijk voort uit de aanwezigheid van voedsel in de openbare ruimte.

Een diervriendelijke aanpak wint de laatste tijd steeds meer terrein. In het geval van ganzenoverlast door wordt gekeken naar het leefgebied, de wenselijke grootte van een populatie en familiebanden. De nadruk bij de aanpak van overlast ligt meer op het onaantrekkelijk maken van een locatie en nestbeheer dan op het wegvangen van de populatie. In verschillende stadsdelen zijn borden gemaakt voor het niet voeren van eenden en ganzen. Deze initiatieven zijn van belang voor de gezondheid van de dieren en het in toom houden van de populatie.

Bij verschillende acties vindt samenwerking plaats met de dierenbescherming, zo zijn onlangs kippen in de Molenwijk en in het Amstelpark weggvangen en elders herplaatst.

3.4 Exoten en verspreiding

Een exoot is een uitheemse plant, dier of micro-organisme die Nederland niet op eigen kracht kan bereiken, maar door menselijk handelen (transport, infrastructuur) terecht is gekomen in de Nederlandse natuur. Introducties van exoten leiden in de meeste gevallen niet tot grote problemen, slechts een beperkt aantal exoten vertoont invasief gedrag. Een exoot is invasief als deze zich vestigt en explosief ontwikkelt. Invasieve exoten kunnen een bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit, volksgezondheid en veiligheid. Exoten kunnen de maatschappij hierdoor veel last bezorgen en ook tot economische schade leiden. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de invoering van de muskusrat, die dijken ondergraaft met economische schade en veiligheidsrisico's. Door menselijk vervoer en klimatologische veranderingen kunnen dieren in een gunstig leefgebied komen zonder natuurlijke vijanden, waardoor ze zich daar vrij makkelijk voortplanten. Een ander voorbeeld is de halsbandparkiet. Volgens een telling in 2006 leven er momenteel ca. 2000 exemplaren in de stad, terwijl het begonnen is met het uitzetten van één parkietenpaartje. We spreken nu nog niet van een plaag, maar een risico is wel aanwezig.

Wasbeer, een toekomstige dierplaag?

Landelijk zijn de risico's van excessieve exoten door het ministerie van LNV geïnventariseerd. De noodzaak om in te grijpen hangt af van de aard en ernst van de problemen die een exoot kan veroorzaken. Preventie, bestrijding of beheersing van exoten hoeft slechts plaats te vinden wanneer geïntroduceerde soorten een reële dreiging vormen. Vaak is dit echter lastig van te voren te bepalen en is het beter om te voorkomen dat exoten in de natuur terecht komen en als dat niet gelukt is kunnen exoten het best verwijderd worden als de populaties nog klein en beheersbaar zijn. Planten en dieren die zich hebben gevestigd en zich over heel Nederland verspreid hebben, zijn in veel gevallen niet meer weg te krijgen. Dit speelt nog sterker wanneer de soort ook in de ons omringende landen algemeen is. Bij de afweging om in de verspreiding van een exoot in te grijpen speelt de haalbaarheid een rol. Een ander aspect waar bij exotenbestrijding rekening mee gehouden dient te worden zijn de mogelijk negatieve bijeffecten van de bestrijdingsmethode. Gewaakt dient te worden dat het middel niet erger is dan de kwaal. Dit kan bijvoorbeeld een rol spelen wanneer voor de bestrijding van een soort chemicaliën gebruikt worden. Preventie valt vaak te prefereren boven bestrijding of beheersing van exoten. Per geval zal een risicoanalyse en een kosten en baten analyse uitgevoerd moeten worden. Niet iedere exoot zal dus actief worden bestreden. De beslissing om een exoot actief te bestrijden zal afhangen van de aard en omvang van het probleem dat door deze exoot wordt veroorzaakt en van de verwachte maatschappelijke en financiële inspanningen die de bestrijding zal vergen.

De rol van de Rijksoverheid richt zich primair op het voorkomen dat invasieve soorten zich in Nederland vestigen (preventie). Vestigt een invasieve exoot zich toch, dan is het zaak deze in een zo vroeg mogelijk stadium te signaleren en in te grijpen. De voornaamste taken die het ministerie van LNV op zich neemt zijn ondergebracht bij een Coördinerend Orgaan Invasieve Exoten (COIE).

In het kader van de Convention on Biological Diversity is in internationaal verband een strategie ten aanzien van exoten overeengekomen. De te volgen strategie ten aanzien van invasieve exoten, gaat ervan uit dat de aanpak van exotenproblematiek in een zo vroeg mogelijk stadium dient plaats te vinden. De volgorde van prioriteiten is:

- 1 preventie
- 2 eliminatie
- 3 isolatie en beheer van de populatie

De verantwoordelijkheid voor het weren en elimineren van een invasieve exoot ligt in eerste instantie bij het ministerie. Het beheer van een populatie exoten die zich reeds gevestigd heeft, is echter de verantwoordelijkheid van een terreinbeheerder. De beheerders hebben de verantwoordelijkheid voor de deugdelijke staat van hun terreinen. Dat impliceert ook dat terreinbeheerders geacht mogen worden hun terreinen zo te beheren dat bedreigingen doorexotische planten en dieren beheersbaar worden gehouden.

In het geval dat een uitheemse soort voor problemen zorgt, die de schaal waarop individuele beheerders kunnen ingrijpen te boven gaat, zullen organisaties als de provincies, de gemeenten, waterschappen en faunabeheereenheden meehelpen met de bestrijding van exoten.

In goed onderling overleg kan worden besloten dat LNV een aantal acties onderneemt om de verspreiding van een soort zo veel mogelijk te beperken of dat specifiek onderzoek wordt gedaan naar beheermethoden. Dit soort acties zijn echter altijd eindig of zullen na verloop van tijd aan andere instanties worden overgedragen. De rol van LNV hierin zal nog slechts een ondersteunende zijn. Terreinbeheerders dient in dit verband overigens in de brede zin des woords te worden opgevat. Ook boeren, waterschappen, particuliere beheerders, gemeenten etc. kunnen hier toe worden gerekend.

4. Analyse

De stedelijke Nota Amsterdams dierenwelzijnsbeleid concludeert het volgende:

De bestrijding van overlast en schade door dieren gebeurt in Amsterdam ad hoc naar de inzichten van de beheerders. Kennis van de meest diervriendelijke methoden en preventie is niet altijd voorhanden.

Uit de nadere analyse van de huidige situatie in Amsterdam blijkt dat bij de huidige aanpak van overlastsituaties de volgende factoren ervoor zorgen dat geen structurele verbetering ontstaat.

1. Dierplagen in de stad komen vaak voort uit verkeerd menselijk gedrag (het voeren van dieren en de aanwezigheid van zwerfvuil). Hierbij is het wegvangen en het terugdringen van het aantal dieren dweilen met de kraan open omdat de oorzaken niet worden weggenomen.
2. Oorzaken van overlastsituaties kunnen pas worden weggenomen wanneer er voldoende besef en begrip is. De aanpak moet daarom gericht zijn op gedragsverandering van de mens.
3. Voor het bestrijden van dierplagen ontbreekt duidelijk en vastgesteld beleid en ontbreken structurele middelen.
4. Er wordt vooral geld uitgegeven aan snelle, tijdelijke oplossingen.
5. Coördinatie en inzicht ontbreken voor het nemen van structurele maatregelen.
6. Een database met dierplagen, aantallen, kosten, aanpak en trends ontbreekt.
7. Hoewel overlastplekken vaak zeer lokaal zijn, zijn de oorzaken soms grensoverschrijdend. In dergelijke gevallen is een goede coördinatie tussen aangrenzende stadsdelen noodzakelijk.
8. Bij de bestrijding zijn er veel partijen die een rol hebben, maar een gestructureerde samenwerking en gezamenlijke aanpak ontbreken.
9. Bij uitvoering van beheer vraagt iedere situatie om maatwerk. Waar is het, wat is op die locatie de oorzaak, wie is de beheerders, wat is daadwerkelijk de overlast en hoe kan het tot een acceptabel niveau worden teruggebracht.

5. Uitgangspunten voor beleid en beheer

Algemeen

Bij het beleid zijn de algemene uitgangspunten van de Nota Amsterdams dierenwelzijnsbeleid het vertrekpunt. In deze nota staat over dierplagen in hoofdstuk 2.10.3. *Handleiding bestrijding schade of overlast door dieren*, het volgende opgenomen:

Dieren die in de openbare ruimte een beheerprobleem kunnen vormen zijn onder meer duiven, eenden, ganzen, spreuwen, verwilderde katten, konijnen, mollen en ratten. De stadsduif en bruine rat zijn niet beschermd. Schade van mol en konijn kan worden bestreden op basis van de algemene vrijstelling die voor deze soorten is verleend door de recente AMvB.

Schade door de overige soorten kan worden bestreden op basis van de provinciale verordening. De zorgplicht blijft altijd van kracht. Dit betekent dat er kritisch gekeken moet worden naar noodzaak en alternatieven zodat de meest diervriendelijke methode wordt toegepast. Preventie is hierbij een belangrijk aandachtspunt. De bestrijding van schade of overlast door dieren vraagt specialistische kennis (oorzaak, middelen, methoden, effecten, regelgeving). Voor het uitvoeren van sommige maatregelen is een ontheffing nodig, bijvoorbeeld het verjagen van vogels. Daarbij worden eisen gesteld aan de deskundigheid van degene die de maatregel uitvoert en toegestane middelen. Er zijn in het land verschillende gespecialiseerde bedrijven die beschikken over de vereiste vergunningen en toegestane middelen. Een voorbeeld daarvan is het gebruik van geluidsapparatuur met de angstschreeuw van de spreuwen door gespecialiseerde bedrijven. De Dienst Ongedierte Bestrijding (DOB) van de GGGD kan door de stadsdelen worden ingehuurd voor de bestrijding van overlast van ratten of duiven. Voor de regulatie van duivenoverlast loopt momenteel een proefproject met duiventillen in stadsdeel Centrum en Oud-West. In 2006 zullen de resultaten worden geëvalueerd. Specialistische kennis over regelgeving en mogelijkheden is binnen de stadsdelen niet altijd voorhanden. Een handleiding kan hier uitkomst bieden.

De volgende algemene uitgangspunten uit de Nota Amsterdams dierenwelzijnsbeleid zijn relevant voor dierplagen:

1. Voor veel mensen is die stadsnatuur een bron van vreugde.
2. De Flora- en faunawet heeft twee pijlers: de beschermingsplicht en de zorgplicht. Beide maken deel uit van de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte door de stadsdelen.
3. Inhoud geven aan de zorgplicht in de geest van de Flora- en faunawet bij beheer van de openbare ruimte
4. Voorkomen van onnodig dierenleed bij de bestrijding van overlast door dieren in de openbare ruimte, de uitoefening van de jacht en de sportvisserij
5. Scheppen van voorwaarden waardoor de opvang van gewonde en zieke dieren zeker wordt gesteld over een langere tijd en op het gewenste kwaliteitsniveau

Aanvullende uitgangspunten die we voor dierplagen hanteren:

6. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.

Richting

Bij de uitvoering van het beleid is ons uitgangspunt: voorkomen is beter dan genezen.

Vangen van dieren zonder de oorzaak weg te nemen is dweilen met de kraan open. Dit betekent dat ingezet wordt op niet meer voeren in Amsterdam. Gebundelde berichtgeving van verschillende partijen en handhaving gedurende meerdere jaren is de richting die Amsterdam kiest. De wijze waarop staat nader beschreven in hoofdstuk 6.

Concrete maatregelen bij dierplagen

Hoe gaan we in Amsterdam om met dierplagen per locatie?

Over het doden van dieren om de schade en overlast die ze veroorzaken te beperken zijn de meningen verdeeld. Uitgangspunt is deze maatregel alleen in uiterste noodzaak toe te passen en vooral te kijken naar de oorzaken van de overlast op de betreffende locatie.

Met een goede wisselwerking tussen de terzake kundigen, dierenbescherming en uitvoerders kunnen er verschillende soorten acties plaatsvinden, zoals schoonmaakacties, voorlichting, educatie, onderzoek, vangen, herplaatsen enz. Pas in de laatste plaats wordt het doden van dieren als middel toegepast.

Bij het uitwerken van de algemene beleidsuitgangspunten worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

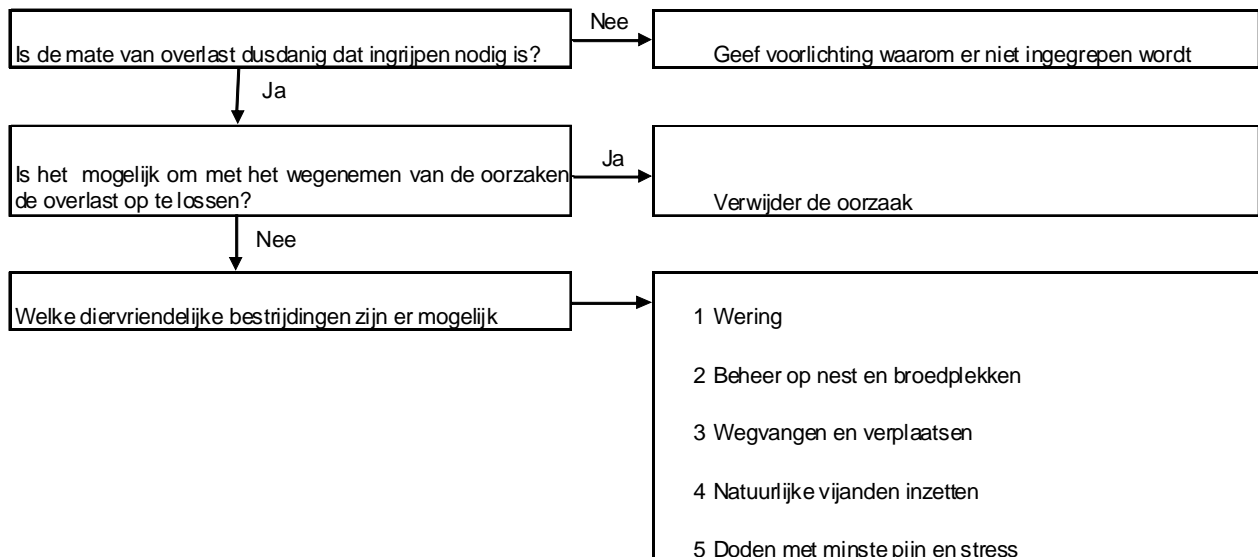
- Bij weloverwogen, gegronde en gerechtvaardigde reden is ingrijpen geoorloofd, mits de ingreep duurzaam effectief is.
- De meest diervriendelijke methode wordt gekozen, als deze effectief is.
- Het doden van dieren is alleen gerechtvaardigd als er geen goede alternatieven zijn.

Wanneer een overlastsituatie zich voordoet of een potentiële overlastsituatie kan ontstaan dan hanteren we het volgende stappenplan:

1. Beoordeel elke schade- of overlastsituatie als op zichzelf staand.
2. Analyseer de oorzaken van de overlast of schade en neem, indien nodig, preventieve maatregelen om toekomstige overlast te voorkomen.
3. Is er daadwerkelijk sprake van overlast. Informatie verhoogt het acceptatieniveau.
4. Neem de oorzaak van de overlast weg in de vorm van structurele maatregelen. Voer bij het nemen van de maatregel als eerste de meest diervriendelijke methode uit.
5. Beheer de populatie door middel van geboortereductie.
6. Vang weg en herplaats.
7. Doden met minste pijn en stress en geef onderbouwing bij eventuele uitvoer van niet diervriendelijke maatregelen.

Beslissingsmodel voor naslagwerk

Het naslagwerk werkt per diersoort met het volgende beslissingsmodel voor het bepalen en verhelpen van overlast en/of schade. Dit is tevens uitgewerkt in een vastomlijnd werkprotocol.

Algemene conclusies van de werkconferentie dierplagen

Op 4 april 2008 vond in Amsterdam-Noord een werkconferentie over dierplagen plaats. Hieraan deden mee een aantal portefeuillehouders dierenwelzijn van de stadsdelen in Amsterdam, GGD, raadsleden Amsterdam-Noord, dierenbescherming Amsterdam en landelijk, Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten, portefeuillehouders dierenwelzijn landelijk en beheerders openbare ruimte.

In deze werkconferentie is de beleidslijn getoetst en aangescherpt. Tevens is de uitwerking van de aanpak op het vlak van duiven, ganzen, ratten, kippen en konijnen besproken.

Een verslag van deze conferentie treft u aan in bijlage 1

Conclusie werkconferentie

Zonder dat we er erg in hebben, voeren we bewust en onbewust dieren in de openbare ruimte. We kopen zelfs vis die we aan reigers voeren. Alle dieren kunnen zich over het algemeen zelf redden als het om hun voedsel gaat. Mensen veroorzaken veel troep en hierdoor ontstaat overlast. Veel voedsel betekent een grotere populatie. In de natuur zie je dat ook. Zijn er veel muizen dan zie je dat het goed gaat met de uilenpopulatie.

Wanneer er weinig muizen zijn, gaat het slecht met de uilenpopulatie.

Omdat de vossen worden bejaagd, zijn er geen natuurlijke vijanden meer waardoor bepaalde diersoorten zoals kippen en ganzen in de stad in aantal toenemen. Daarbij speelt ook het bewust en onbewust aanbieden van voedsel een rol. Daarnaast zie je dat sommige soorten zich blijvend in de stad hebben gevestigd, denk hierbij aan ganzen. We noemen die dan ook gedomesticeerde ganzen.

In de stad wordt de overlast door dieren veroorzaakt door mensen. Wij zijn daar zelf verantwoordelijk voor. Het is dus belangrijk goede voorlichting te geven en het voerverbod op te nemen in de APV en de controle door milieupolitie hierop te intensiveren en ook te handhaven.

Wanneer er niet gevoerd wordt, zal de overlast door plaagdieren vanzelf afnemen.

Het gedrag van mensen moet dus worden beïnvloed.

De bewoners van de stad hebben een grote rol.

In het beleidsdocument is een communicatieparagraaf een eerste vereiste.

Inpassing in de nota

De conclusies van de werkconferentie zijn ingepast in de nota.

6 Uitvoering beleid dierplagen

Bij de uitvoering van het beleid zijn verschillende partijen nodig. Samen moeten zij het beleid onderschrijven, uitdragen en als partners optrekken bij de realisatie van de gestelde doelen. Met name bij het voergedrag dient een cultuuromslag te worden bereikt. Ervaring leert dat dit om een traject van meerdere jaren vraagt en dus een lange adem.

Samen optrekken, betekent ook samen verantwoordelijkheid nemen en middelen daartoe ter beschikking stellen. Daarom wordt gedacht aan een gezamenlijk convenant tussen samenwerkende partijen in een meerjarenperspectief.

De uitvoering van het plan is opgedeeld in twee speerpunten te weten:

- 1 Niet meer voeren
- 2 Het bieden van maatwerk per overlastsituatie

Daarnaast zijn er acties die ondersteunend zijn.

Niet meer voeren

Om deze mentaliteitsverandering in gang te zetten, is een intensief traject van meningsvorming, voorlichting en handhaving nodig.

Eendjes voeren met opa is er niet meer bij. Via school weet kleinzoon dat de eendjes ziek worden en dat mag niet. Opa hoort dat maar is eigenwijs en volgend jaar moet hij een bekeuring betalen aan de parkwachter. Domme eend dat je bent zegt kleinzoon daar kan je een boel snoep voor kopen.

Eendjes kijken is ook leuk!

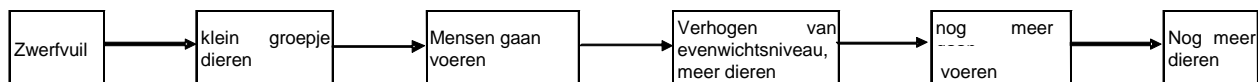
Beperken van het voedselaanbod is erg belangrijk voor het structureel terugbrengen van het aantal dieren van een dierplaag. Voedsel is op verschillende manieren beschikbaar voor dieren. De dieren worden bewust gevoerd door mensen of eten van zwerfafval dat niet bewust door mensen voor de dieren beschikbaar komt. Ook bij de hengelsport worden voerplekken gemaakt om vis aan te lokken. Het water vervuult en dierplagen kunnen ontstaan. Daarnaast eten dieren de veel gezondere voedselbronnen die van nature aanwezig zijn. Voornamelijk de eerste drie bronnen kunnen worden beïnvloed.

Eenden voeren in Amsterdam-Noord

Eenden voeren is een leuke bezigheid. Helaas is het overvoeren van eenden in de stad een groot probleem. Stadsdeel Amsterdam-Noord verzoekt u daarom vriendelijk geen eenden te voeren.

Eenden die buiten de stad leven krijgen gevarieerd en gezond voedsel. Stadseenden eten veel brood en dat is voor eenden onnatuurlijk en dus ongezond. De eend krijgt door het eenzijdige voedsel te weinig aan vitamine, kalk en mineralen. Normaal kan een eend 29 jaar worden, maar de meeste stadseenden worden niet ouder dan twee jaar.

Een groot deel van het voedselaanbod bestaat uit voer dat bewust door mensen aan de dieren gegeven wordt. Als er wordt gevoerd, komen er meer dieren op af en dat maakt dat er vaak meer gevoerd gaat worden. Vaak begint een probleemplek als gevolg van zwerfvuil.

Er zijn verschillende motieven voor voeren. Voor al deze motieven zijn er alternatieven. Voor oud brood kunnen bijvoorbeeld broodbakken komen, die vervolgens dan wel regelmatig gelegeerd moeten worden (ter voorkoming van het deponeren van broden naast een volle bak). Mensen die zich hebben verbonden aan bepaalde groepen duiven zijn vaak moeilijk van het voeren af te houden. Zij zijn bang dat de duiven zonder bijvoeding zullen verhongeren. Er kan geprobeerd worden om deze mensen te betrekken bij de ontwikkeling van een duiventil of een ontwenningprogramma.

Daarbij is het van belang dat alle partijen gezamenlijk optrekken met dezelfde kernboodschap. Onze kernboodschap is:

Voeren maakt dieren afhankelijk en ziek. Het veroorzaakt overlast en dierplagen. Daarnaast kunnen wij daar zelf ook ziek van worden.

De uitvoering van het programma is al voor het vaststellen van deze beleidsnota in gang gezet, Gezamenlijk dragen stadsdelen, GGD en Dierenbescherming deze boodschap uit. Daarnaast wordt landelijk afstemming gezocht met LNV.

De jaren 2008 en 2009 staan in het teken van discussie, meningsvorming en voorlichting.

Afhankelijk van de resultaten is bijstelling van de APV mogelijk. Doel is dan om in 2010 voorstellen in te dienen bij het nieuwe bestuursakkoord tussen het nieuwe college van B&W en de stadsdelen.

Handhavingacties kunnen ook plaatsvinden op basis van de huidige regelgeving op het vlak van zwerfvuil en het verkeerd aanbieden van huisvuil.

Maatwerk per overlastsituatie

Meldingen van dierenoverlast worden afgehandeld volgens de werkprotocollen in het naslagwerk. In plaats van doden komt daarmee het accent te liggen op diervriendelijke beheersing. Binnen deze aanpak kunnen bestuurders en uitvoerders hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Binnen de protocollen is uitgebreid aandacht voor onderlinge communicatie en voorlichting richting de bewoners. Ook is het

mogelijk ervaring op te doen met nieuwe beheermethoden. Succesvolle ervaringen leiden tot actualisatie van het naslagwerk.

Overkoepelende acties

1. Het opzetten van een gegevensbestand dierplagen als onderdeel van de Ecologische Atlas Amsterdam.
Wanneer een stadsdeel en klacht krijgt is het noodzakelijk dit ook te melden aan de afdeling Dierplaagbeheersing van de GGD om dit te verwerken in de database.
2. Het actueel houden van het naslagwerk
Ervaringen en gegevens uit de data base orden verwerk door de redactie van het naslag werk, welk bestaat uit de GGD dierplaagbeheersing, Stadsdeel Noord en stadsdeel Slotervaart/Overtoomseveld.
3. Uitwisseling ervaringen met andere gemeentes

Hoofdstuk 7. Communicatie

Omdat verschillende partijen verantwoordelijk zijn of een rol hebben bij overlast of schade van dierplagen, is een stadsbrede samenwerking en communicatie van essentieel belang. Een overlastgevende groep dieren kan zich immers ook tussen verschillende stadsdelen verplaatsen. Dit beleidsplan biedt daarin voor beleidsmakers en uitvoerders eenduidige richtlijnen, actieplannen en werkprotocollen.

Een belangrijke succesfactor voor het beheersbaar krijgen van overlast en schade is de communicatie met de bewoners en vooral met bewoners die dieren actief voeren. Om het bewustzijn over de gevolgen van voeren te vergroten, is een stadsbrede aanpak van belang.

Als we het voedselaanbod aan dieren willen terugdringen, hebben we te maken met twee menselijke gedragingen:

Passief voeren

Passief voeren is het weggooiën van overgebleven voedsel in een binnentuin en op de straat omdat men denkt een goede bestemming te geven aan het voedsel of uit onwetendheid/gemak.

Doel van voorlichting is dat mensen bewust worden dat het teveel inkopen van voedsel, c.q. het weggooiën van overgebleven voedsel niet goed voor de leefomgeving is en dierplagen als gevolg heeft.

Passende slogans (die verder dienen te worden uitgewerkt) zijn:

Voedsel zoals brood in tuin en op straat geeft overlast en schade door dieren, zoals rattenvraat&duivenmest.

Weggooiën van voedsel maakt dieren ziek en levert gevaar op voor de volksgezondheid.

Actief voeren

Actief voeren is het bewust voeren van dieren. Sommigen mensen doen dat soms (zoals bijvoorbeeld samen met kinderen eendjes voeren), maar er zijn ook mensen die dit frequent doen. Doel van voorlichting is dat mensen zich bewust worden dat het voeren van dieren hen afhankelijk maakt van mensen, maar ook dat de dieren minder lang leven omdat voeren ongezond is. De mensen die frequent voeren kunnen gevraagd worden op een goede manier de overlast van dierplagen te voorkomen, door hen als ambassadeur te betrekken bij projecten.

Passende slogans (die verder dienen te worden uitgewerkt) zouden dan kunnen zijn:

Actief voeren van dieren maakt hen ziek.

Dieren leven langer als ze zelf naar geschikt voedsel zoeken.

Gevoerde dieren dragen ziektes bij zich waardoor mensen ziek kunnen worden

Communicatiematrix

Er zijn verschillende partijen in de stad een rol spelen bij het beheersbaar maken en krijgen van dierplagen. Omdat veel valt of staat met gedragsverandering, vormt de volgende opzet een leidraad. Daarbij zijn per doelgroep de te bereiken doelen aangegeven en het daarbij in te zetten instrumentarium. Voor bestuurders is het bijvoorbeeld van belang dat zij het beleid ondersteunen en uitdragen. Zij moeten het dus weten en willen. Voor uitvoerders van het beleid komt daar nog bij dat zij het ook kunnen en daadwerkelijk doen.

Partij	weten	willen	kunnen	doen	beleidsdeel	Naslagwerk	folder	rubriek AT5	Site	Leespakket	Kranten	Borden op locatie	bewonersavonden	Rol
Bestuurders stadsdelen	x	x			x			x			x		x	Dragen beleidskeuze uit
Beleidsmedewerkers stadsdelen	x	x			x	x		x			x		x	Dragen beleid uit
Beheerders stadsdelen	x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	Ambassadeurs
Communicatieafd. stadsdelen	x	x					x	x	x	x	x	x	x	Ondersteunen
Reinigingsdienst	x			x						x				Hygiëne in de stad
Stadsecologie	x					x				x				Inhoudelijke ondersteuning
GGD	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Volksgesondheid
Dierenbescherming	x	x	x	x	x	x		x	x				x	Diervriendelijkheid
Woningbouwverenigingen	x	x	x	x		x	x	x						Oplossingsgericht naar klant
Waterschappen	x	x	x	x	x			x	x	x		x		Waterkwaliteit / vervuiling
Scholen				x						x				Voorlichting
Provincie Noord Holland	x				x				x					Dragen beleid uit
Omliggende gemeentes	x						x	x			x			Intervisie
Bewoners	x	x	x	x			x	x	x		x	x	x	Meewerken
Hengelsporters	x	x	x	x			x	x	x		x	x	x	Meewerken, niet voeren
Belanghebbenden	x						x	x	x		x	x	x	Ondersteunen

Gezien de gezamenlijke opzet van beleid en werkprotocollen, ligt het ook voor de hand om eventuele projecten zoals voorlichting ook gezamenlijk projectmatig aan te pakken. Alle stadsdelen kunnen daartoe voorstellen doen.

8. Financiële consequenties

De onderstaande begroting betreft een inschatting:

Toolkit: Reclamebureau/drukkosten/materiaalkosten	€ 20.000
Educatie: Inhuren ontwikkelen materiaal/drukkosten	€ 10.000
Media: 88 uur formatie GGD (20 uur per aflevering AT5 en 8 uur 2 artikelen)	€ 8.000
Regierol GGD 22 uur	€ 2.000
-----+-----	
Totaal	€ 40.000